

گروه آموزشی

فقه و مبانی حقوق اسلامی

در یک نگاه

درآمد

فقه و مبانی حقوق اسلامی از پرسابقه‌ترین گروه‌های آموزشی دانشکده الهیات است که پیشینه آن به آغاز تأسیس این دانشکده در سال ۱۳۳۷ شمسی باز می‌گردد؛ زمانی که با عنوان گروه علوم منقول فعالیت خود را آغاز کرد و سپس در سال ۱۳۴۹ شمسی به فقه و مبانی حقوق اسلامی تغییر نام داد. تجربه فعالیت پنجاه ساله این گروه و برخورداری از استادان مجرب و نامی کشور آنچنان ظرفیت گشا بود که از سالها پیش تربیت دانشجو در کلیه مقاطع تحصیلی را میسر گرداند. از بیش از سی سال قبل امکان تحصیل در هر سه مقطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری در این گروه آموزشی فراهم گشته است. آمار رسمی دانشگاه حاکی است که یکی از پرحجم‌ترین و وسیع‌ترین عملیات آموزشی در سطح دانشگاه فردوسی در این گروه آموزشی در حال انجام است. مطابق آخرین آمار، تعداد دانشجویان پذیرفته شده در مقطع کارشناسی فقه و مبانی حقوق اسلامی در سال تحصیلی (۱۴۰۰-۹۹) در مقطع کارشناسی ۳۷ نفر، در مقطع کارشناسی ارشد ۲۵ نفر، و در مقطع دکتری ۸ نفر و مجموع دانشجویان شاغل به تحصیل تا شهریور ماه ۹۹ در مقطع کارشناسی ۱۷۰ نفر، کارشناسی ارشد ۶۵ نفر و دکتری ۷۹ نفر هستند. (آمار تفصیلی به تفکیک دانشجویان دختر و پسر، روزانه و شبانه را در جدول شماره ۱ و ۲ می‌توانید مشاهده کنید).

هیأت علمی گروه

گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی در طی چند دهه فعالیت خود محل حضور استادان بزرگ و نامی کشور بوده که جامعه علمی از پرتو دانش آنان بهره‌ها گرفته است. از این جمله بایستی از استادان فقید، شادروان استاد کاظم مدیرشانه‌چی و دکتر سیدمهدی صانعی نام برد. در حال حاضر شمار اعضای هیأت علمی گروه نه نفر می‌باشند که چهار نفر در مرتبه استاد تمامی، سه نفر در مرتبه دانشیاری و دو نفر دارای مرتبه استادیاری هستند. (برای آشنایی با اسامی اعضای هیأت علمی فعلی گروه و مرتبه علمی ایشان به جدول شماره (۳) مراجعه کنید).

مدیران گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی

از سال ۱۳۵۴ شمسی تا کنون یازده تن در جایگاه مدیریت گروه قرار داشته‌اند که جدول شماره (۴) حاوی اسامی مدیران گذشته و حال گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی است.

اهداف رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی

اگر مجموعه معارف و دانستنی‌های حوزه دین در مثلثی گرد آید، ضلع مهمی از آن را مجموعه رفتارها و کنش‌های آدمی تشکیل می‌دهد که جملگی مشمول یکی از احکام الهی است. مطابق تعریف مشهور فقیهان علم به این احکام از روی ادله تفصیلی را «فقه» گویند.

رفتارها و کنش‌های مورد اشاره، از چنان تنوعی برخوردار است که همه عرصه‌های حیات فردی و اجتماعی را در بر می‌گیرد. امروزه در دوران حاکمیت جمهوری اسلامی و بنا بر مقتضیات قانون اساسی جمهوری اسلامی کلیه قانونگذاری‌ها بایستی بر وفق موازین فقهی انجام گیرد؛ این مسأله مسئولیت مضاعفی به این شاخه علوم اسلامی بخشیده، آن را از زوایای زندگی فردی به درآورده و در جایگاه قانونگذاری و مدیریت سیاسی و اجتماعی نقش عمده داده است.

گرچه در حال حاضر، وظیفه تعلیم و تربیت فقهی در جامعه عمدتاً بر عهده نهاد حوزه علمیه است، لیکن به موازات آن رسالتی مشابه بر عهده رشته‌های فقه و حقوق در دانشگاه‌های کشور قرار گرفته است. بر این اساس، اهداف اساسی تحصیل در این رشته را می‌توان در موارد ذیل خلاصه کرد:

۱. آشنایی با محتوای دانش فقه، آرای فقیهان بزرگ و شیوه‌های استدلال و روش‌های استنباط فقهی.
۲. درک فزون‌تر یافتن نسبت به نیازمندی‌های جامعه در عرصه قانونگذاری و هدایت اذهان به سوی هرچه فعال‌تر و کاربردی‌تر شدن دانش فقه.
۳. آشنایی با دانش‌های وابسته فقه، به ویژه اصول فقه، فلسفه فقه و غیره.
۴. تربیت کارشناسان و پژوهشگران کارآمد فقهی برای تأمین نیازمندی‌های مراکز آموزشی و پژوهشی علوم اسلامی و تربیت کادرهای آموزشی و پژوهشی مراکز تحصیل در آموزش و پرورش و آموزش عالی کشور.
۵. فراهم آوردن زمینه گسترش فعالیت در مشاغل حقوقی و قضایی جامعه و تأمین نیازمندی‌های نهادهای حقوقی و قضایی کشور.

آشنایی با برنامه درسی گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی

یکی از شاخص‌های مهم پویایی در دانشگاه، بازخوانی، اصلاح و تکمیل پیوسته مواد، موارد و منابع درسی است. برای تأمین این هدف برنامه‌های درسی رشته فقه در مقطع کارشناسی چند دفعه مورد بازبینی واقع شده که آخرین بازبینی منجر به اصلاح برنامه جامع درسی مقطع کارشناسی مصوب ۱۳۸۴ گردید. برنامه‌ای که از شروع سال تحصیلی ۹۶ به مرحله اجرا در آمده است.

در جریان اصلاح برنامه با بررسی و پایش نتایج اجرای یک دهه‌ای برنامه مصوب ۸۴، طی مطالعات وسیع پشتیبان، کوشش زیادی به عمل آمده نقاط ضعف و کاستی برنامه رؤیت شده و جبران شود. جامع‌نگری، توجه به جنبه‌های کاربردی، تربیت همه جانبه دانشجوی، بخشیدن سهم مورد نیاز و حذف زواید مواد درسی، فزودن به شمار دروس اختیاری، افزودن تعداد بیشتری از عناوین دروس حقوقی، تکمیل منابع و سرفصل‌ها از ویژگی‌های برنامه اصلاحی مصوب ۹۶ است.

مجموعه ۱۴۰ واحدی دروس کارشناسی حاوی ۱۲ واحد دروس عمومی، ۳۰ واحد دروس پایه و ۸۸ واحد دروس تخصصی و ۱۰ واحد دروس اختیاری است.

دروس عمومی، فصل مشترک کلیه گروه‌های الهیات است که بر اساس یک نیاز مشترک تدوین و اجرا شده است.

دروس پایه، نقش بنیادینی در آماده ساختن دانشجو برای ورود به دروس تخصصی دارا می‌باشد. بخش عمده آن را آموزش صرف و نحو و دروس مرتبط دیگر تشکیل می‌دهد که هدف اصلی در آن، تقویت بنیه دانشجو در فراگیری زبان عربی است. زبانی که پایه اساسی فهم کلیه معارف و منابع دینی به ویژه فقهی را تشکیل می‌دهد و بدون کسب آگاهی و آمادگی در آن، مطالعه و درس آموختن در منابع اصلی فقهی و اصولی میسر نیست. سایر دروس تنظیم شده در موضوعاتی چون کلام، عقاید، فلسفه، تاریخ، سیره، منطق، علوم حدیث و تفسیر قرآن کریم برای آشنا کردن اجمالی دانشجو با علوم است که پیشرفت فقهی در هیچ حال بی نیاز از آن‌ها نیست. آشنایی مقدماتی با دانش فقه و اصول و روش تحقیق در آن دو نیز در این بخش گنجانده شده است.

بخش تخصصی، مجموعه متنوع و کاملی است شامل دروس فقهی، اصولی و حقوقی به هدف تعمیق آشنایی دانشجویان با مسائل و مباحث مورد نیاز و یادگیری موازی دانسته‌های فقهی و حقوقی و اطلاع یافتن از آرا و اندیشه‌های مکاتب فقهی اسلامی و حقوق موضوعه.

کوشش مؤثر دانشجو در گذراندن موفق این دروس، قابلیت‌های او را به فعلیت در آورده او را به عنوان کارشناسی آگاه و پخته تحویل جامعه خواهد داد.

دانشجوی کارشناسی فقه موظف است برای تکمیل واحدهای خود از میان جدول دروس اختیاری، ده واحد را اختیار کند. عناوین دروس اختیاری از چنان تنوعی برخوردار است که دانشجو بنا به تمایل و سلیقه خود موارد لازم را اختیار می‌کند.

(شرح مواد درسی در چهار بخش عمومی، تخصصی و اختیاری را در جدول ۵ تا ۸ مشاهده کنید).

نکته مهم قابل ذکر آن که رعایت پیش‌نیازی یک وظیفه مقرر دانشجویی است. افزون بر این، پیروی از نظم آرایش ترمی دروس نیز قویاً به دانشجویان عزیز توصیه می‌شود این مسأله هم به پیشرفت منظم و تدریجی تحصیلی می‌انجامد و هم به فراغت به هنگام و بدون تأخیر از تحصیل منجر می‌شود.

(برای آشنایی با آرایش ترمی دروس کارشناسی به جدول پیوست مراجعه کنید).

در پایان برای شما دانشجوی عزیز ورودی جدید صبر و حوصله و پشتکار و جدیت را از درگاه خداوند آرزو می‌کنیم.

از زلال معارف ناب الهی جرعه نوش گردید و درخت وجودتان دمبدم میوه‌های شیرین علم و معرفت به بار آورد.

دکتر محمدتقی فخلعی

مدیر گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی

جدول شماره(۱): آمار دانشجویان شاغل به تحصیل فقه و مبانی حقوق اسلامی
تا مهر ماه ۹۹

ردیف	مقطع	روزانه			نوبت دوم			جمع کل
		زن	مرد	جمع	زن	مرد	جمع	
۱	کارشناسی	۹۷	۲۹	۱۲۶	۳۳	۱۱	۴۴	۱۷۰
۲	کارشناسی ارشد	۲۲	۲۵	۴۷	۱۲	۶	۱۸	۶۵
۳	دکتری Ph.D	۱۵	۳۱	۴۶	۹	۲۴	۳۳	۷۹
		جمع کل						۳۱۵

جدول شماره(۲): آمار دانشجویان فقه و مبانی حقوق اسلامی، ورودی ۱۴۰۰

ردیف	مقطع	روزانه			نوبت دوم			جمع کل
		زن	مرد	جمع	زن	مرد	جمع	
۱	کارشناسی	۲۱	۶	۲۷	۶	۴	۱۰	۳۷
۲	کارشناسی ارشد	۷	۱۳	۲۰	۴	۱	۵	۲۵
۳	دکتری Ph.D	۱	۳	۴	۱	۳	۴	۸
		جمع کل						۷۰

جدول شماره (۳): فهرست اعضای هیأت علمی گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی

ردیف	نام و نام خانوادگی	شماره تلفن	پست الکترونیک	وبگاه شخصی	مرتبۀ علمی
۱	دکتر محمد حسن حائری	۳۸۸۰۵۹۲۶	haeri-m@um.ac.ir	http://haeri-m.profcms.um.ac.ir	استاد
۲	دکتر عباسعلی سلطانی	۳۸۸۰۵۹۳۷	asoltani40@yahoo.com	http://soltani.profcms.um.ac.ir	دانشیار
۳	دکتر حسین صابری	۳۸۸۰۵۹۳۹	saberi@um.ac.ir	http://saberi.profcms.um.ac.ir	استاد
۴	دکتر علیرضا عابدی سرآسیا	۳۸۸۰۵۹۴۲	a-abedi@um.ac.ir	http://a-abedi.profcms.um.ac.ir	استادیار
۵	دکتر محمدرضا علمی سولا	۳۸۸۰۵۹۴۴	elmisola@um.ac.ir	http://elmisola.profcms.um.ac.ir	دانشیار
۶	دکتر سید محمد هادی قبولی	۳۸۸۰۵۹۱۷	h.ghaboli@um.ac.ir	Smhghabooli21@yahoo.com	استادیار
۷	دکتر محمد تقی فخلعی	۳۸۸۰۳۸۵۵	fakhlai@um.ac.ir	http://fakhlai.profcms.um.ac.ir	استاد
۸	دکتر سید محمد تقی قبولی	۳۸۸۰۵۹۵۲	ghabooli@um.ac.ir	http://ghabooli.profcms.um.ac.ir	دانشیار
۹	دکتر حسین ناصری مقدم	۳۸۸۰۵۹۶۴	naseri1962@um.ac.ir	http://naseri1962.profcms.um.ac.ir	استاد

مدیر گروه	دکتر محمد تقی فخلعی	۳۸۸۰۳۸۵۵	شماره اتاق ۵۰
کارشناس گروه	خانم حمیده دانش پژوه	۳۸۸۰۳۸۷۲	شماره اتاق ۵۱

جدول شماره (۴): مدیران گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی از سال ۵۴ تا کنون

ردیف	نام و نام خانوادگی	مرتبۀ علمی در زمان تصدی	دوران تصدی
۱	کاظم مدیر شانه چی	استاد	۵۴ تا ۵۶
۲	دکتر سید احمد فاطمی	استادیار	۵۷ تا ۵۸
۳	دکتر مهدی صانعی	دانشیار	۷۰ تا ۷۱
۴	سید رضا موسوی	مربی	۷۱ تا ۷۳
۵	دکتر مهدی صانعی	استاد	۷۳ تا ۷۶
۶	عبدالکریم عبدالهی نژاد	استادیار	۷۶ تا ۷۶
۷	کاظم مدیر شانه چی	استاد	۷۶ تا ۷۸
۸	دکتر محمد تقی قبولی درافشان	استادیار	۷۸ تا ۸۰
۹	دکتر محمد صادق علمی	استادیار	۸۰ تا ۸۳
۱۰	دکتر محمد تقی قبولی درافشان	استادیار	۸۳ تا ۸۷
۱۱	دکتر محمد تقی فخلعی	استاد	۸۷ تاکنون

جدول شماره (۵) عناوین دروس عمومی

ردیف	عنوان درس	تعداد واحد	وضعیت پیشیناز
۱	تعلیم و تربیت اسلامی	۲	-
۲	تربیت بدنی (۱)	۱	-
۳	ورزش ۱	۱	تربیت بدنی (۱)
۴	فارسی عمومی	۳	-
۵	زبان انگلیسی عمومی	۳	-
۶	دانش خانواده و جمعیت	۲	-

جدول شماره (۶) عناوین دروس پایه

ردیف	عنوان درس	تعداد واحد	وضعیت پیشیناز
۱	صرف (۱)	۲	-
۲	صرف (۲)	۲	صرف (۱)
۳	نحو (۱)	۴	صرف (۱)
۴	نحو (۲)	۴	نحو (۱)
۵	نحو (۳)	۴	نحو (۲)
۶	سیره پیامبر و امامان	۲	-
۷	منطق	۲	-

۸	کلام و عقاید اسلامی	۲	-
۹	کلیات فلسفه و عرفان اسلامی	۲	-
۱۰	تفسیر قرآن کریم	۲	-
۱۱	مبادی فقه	۲	-
۱۲	مبادی اصول	۲	-
			۳۰ واحد

جدول شماره (۷) عناوین دروس تخصصی

ردیف	عنوان درس	تعداد واحد	وضعیت پیش نیاز
۱	روش تحقیق و مرجع شناسی فقه و اصول	۲	-
۲	اصول فقه (مباحث الفاظ ۱)	۴	مبادی اصول
۳	اصول فقه ۲ (مباحث الفاظ ۲)	۴	اصول فقه (۱)
۴	اصول فقه ۳ (امارات و اصول عملیه)	۴	اصول فقه (۲)
۵	اصول فقه ۴ (اصول عملیه و اجتهاد و تقلید)	۴	اصول فقه (۳)
۶	فقه عبادی	۴	مبادی عمومی فقه
۷	فقه مدنی - عقود معین ۱	۴	فقه (۱)
۸	فقه مدنی - عقود معین ۲	۴	فقه (۲)
۹	فقه احکام، وصیت و ارث	۴	فقه (۳)
۱۰	فقه جزائی	۴	-
۱۱	فقه خانواده	۲	-
۱۲	فقه قضائی	۱	-
۱۳	فقه تطبیقی	۲	-
۱۴	فقه مسائل خلافی فریقین	۲	-
۱۵	قواعد فقه مدنی	۲	-
۱۶	قواعد فقه جزائی	۲	-
۱۷	مبانی استنباط احکام مستحدثه	۲	-
۱۸	کلیات علوم حدیث	۲	-
۱۹	احادیث فقهی	۲	-
۲۰	حقوق جزای عمومی اسلام	۲	-
۲۱	حقوق بین الملل اسلام	۲	-
۲۲	کلیات علم حقوق	۲	-
۲۳	قواعد عمومی قراردادها	۲	-

۲۴	حقوق خانواده	۲	-
۲۵	حقوق جزای اختصاصی	۲	-
۲۶	حقوق اساسی	۲	-
۲۷	حقوق اشخاص و اموال	۲	-
۲۸	حقوق تجارت	۲	-
۲۹	آیین دادرسی مدنی	۲	-
۳۰	آیین دادرسی کیفری	۲	-
۳۱	زبان تخصصی (۱)	۲	-
۳۲	زبان تخصصی (۲)	۲	-
۳۳	کارورزی حقوقی	۱	-
			۸۸ واحد

جدول شماره (۸) عناوین دروس اختیاری

ردیف	عنوان درس	تعداد واحد	وضعیت پیشنهاد
۱	کلیات علوم قرآنی	۲	-
۲	مبانی جامعه شناسی	۲	-
۳	شناخت ادیان بزرگ با تأکید بر ابعاد تشریحی	۲	-
۴	مهارت‌های زندگی دانشجویی	۲	-
۵	فلسفه حقوق	۲	-
۶	ادله اثبات دعوا	۲	-
۷	حقوق کار	۲	-
۸	قواعد فقه مدنی (۲)	۲	-
۹	قواعد فقه قضایی	۲	-
۱۰	قرائت و درک متون عربی معاصر	۲	-
۱۱	مهارت‌های ترجمه	۲	-
۱۲	الزامات خارج از قرارداد	۲	-
۱۳	جرم شناسی	۲	-

۲۶ واحد

توضیح: برای تأمین سقف واحد های درسی (۱۴۰ واحد) دانشجویان رشته فقه ملزم می‌باشند ۱۰ واحد درسی شامل پنج عنوان درس از میان جدول فوق، به اختیار خود انتخاب کنند.